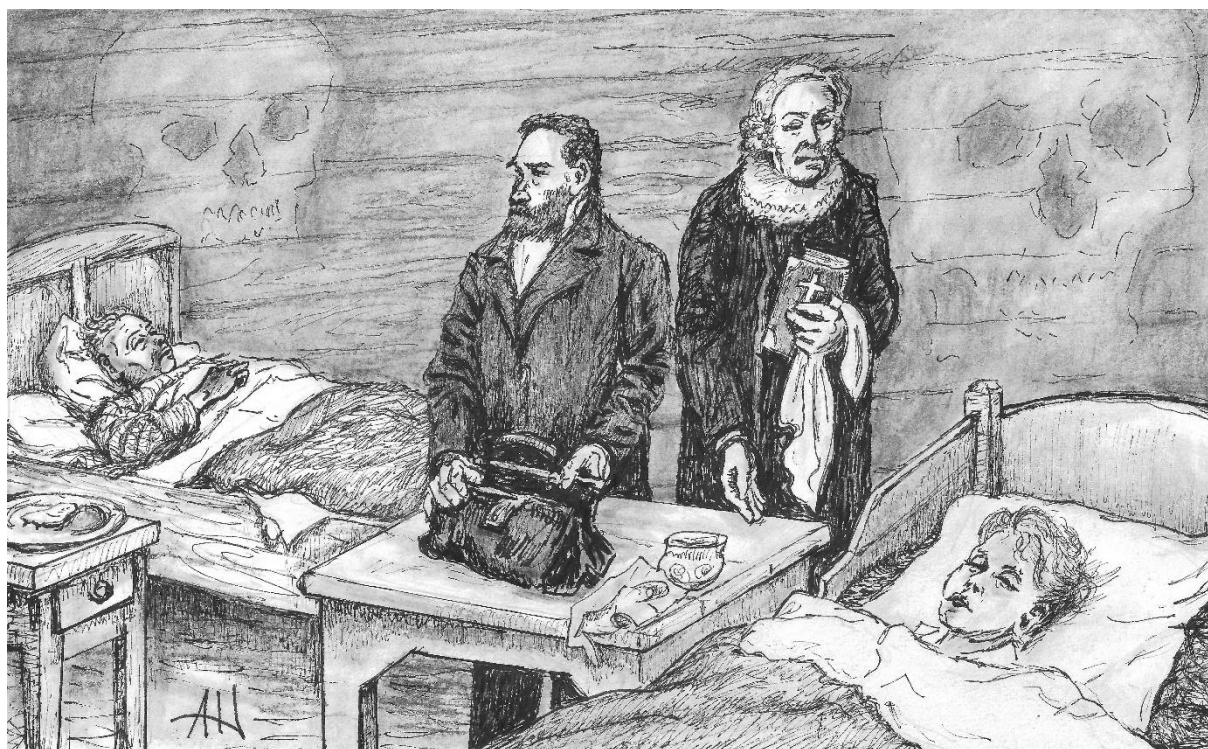

1773 Annus horribilis

Går vi noen hundre år tilbake, var du voksen når du var 12, og døde når du var 35. Ca. 300 år senere var du voksen når du var 18, og døde da du var 45. Og i dag er du kanskje voksen når du er 24 - og dør når du er midt i 80-årene. Og før i tiden: av 4 fødsler ble det 3 barn, 2 voksne og 1 gammel. Jo da, verden har forandret seg, i alle fall den vestlige - takke være forskning, medisiner og vaksiner.

Vi har nettopp kommet oss igjennom en pandemi. Koronaen var nok ikke enestående, den eller lignende har trolig vært her tidligere og kanskje er her fortsatt. Men i våre dager klarer man å begrense det hele ved å gå til motangrep via effektiv forskning og fremskaffelse av vaksiner. Uten vaksinen tør vel knapt noen tenke på hva resultatet kunne ha blitt, skjønt tallene varierte ganske mye ut ifra enkelte land og grupperinger sine holdninger. Pest og plage har vel alltid fulgt menneskeheten. Reise og blanding av folk på ulike måter, har ikke alltid naturen satt pris på - og straffet oss hardt. Vaksiner, tiltak og opparbeidet immunitet har vært som en slående ettertanke. Nye pester og epidemier - kall det hva du vil, har straffet oss. Vi kjenner best til HIV/AIDS, tub'n og Spanska - for ikke å nevne Svartedauen i 1349. Men i dette kapitlet skal vi gi noen eksempler på våre regionale dødsfall som tyder på at vi var temmelig utsatt på 1700-tallet, og spesielt i og omkring 1773. Året kan med stor sannsynlighet kalles for Annus horribilis. Dette er latin og betyr «et fryktelig år». Det er et ordspill på Annus mirabilis, som betyr «et vidunderlig år». Se også *Stjørdalens krønike*, bind 1 og 17 som har kapitler tilknyttet de brutale årene på 1700-tallet.

I 2005 skrev jeg et kapittel jeg kalte: *Lille Olavas siste vandring*, om den 12-årige jenta fra Beistadrø som druknet i Møssjøen i 1809. Foreldrene hadde mistet fire barn, før Olava som yngst i en ungflokk på 10, kom til verden. I følge *Stjørdalsboka*, *Stjørdal herad*, band II, del II, side 428 giftet en av hennes brødre seg i 1812 med den 25 år eldre Gjertrud Johnsdtr Lillelånke. Men i *Lånkeboka* var hun nok kun 15 år eldre, f. i 1769. Uansett, denne Gjertrud blir i 1806 dømt til tre års tukthus for å ha født i dølgsmål. Barnet gjemte hun under et grantre

på setra, og hennes mor tok vare på det, fikk det døpt åtte dager senere, men det døde ca. 10 dager deretter igjen. Det var ikke uvanlig med fødsler i dølgsmål, og 50 år tidligere ville det kunne ha ført til dødsdom. Det merkelig med flere slike fødsler, om barnet var dødfødt eller mora tok livet av det, var at flere mødre ikke skjulte barneliket godt nok. Det var som om hun ønsket å bli tatt, tross hun visste at det ville bli et møte med bøddelen.

Men vi skal ikke gjøre oss helt ferdig med familien på Beistadtrø. Mads Beistadtrø, far til lille Olava som druknet i Møssjøen, kom fra Hofstadtrøen. Han var sønn av Haftor Haftorsen og Ellen Hofstad, som dermed er besteforeldre til Olava. Og da nærmer vi oss en av de verste dødsperioder i landets historie hva gjelder «sykdom», med «toppåret» 1773. Bestefar Haftor, f. 1721 - ble gravlagt 5. mai 1772. Bestemor Ellen, f. 1728 - ble gravlagt 16. mai 1773. Og deres to yngste sønner, onkler til Olava, henholdsvis Hågen, f. 1754 - ble gravlagt 31. januar 1773 og Hans, f. 1753 - ble gravlagt 7. februar 1773.

Det er et uomtvistelig faktum at det døde et stort antall mennesker i Trøndelag etter general Armfeldts felttog. Spesielt i 1719, men også senere utover på 1700-tallet. Når uårene kom tett, medførte det ikke bare stagnasjon i folketallet, men faktisk nedgang. Utenom den tøffe tiden rundt Armfeldts innfall kjenner vi til følgende uår på 1700-tallet: 1740, 1742, 1743, 1772 og 1773, og først på 1790-tallet. Folk led. De ble lite motstandsdyktige. Stjørdalsboka kommer stadig tilbake til året 1773, (sitat): «I 1773 rasa ein sjukdom dei kalla blodgang. Mange døydde det året». Blodgang/blosott = dysenteri, som var en smittsom, ofte dødelig diarésykdom. I dag går vel sykdommen under navnet shigellose. På verdensbasis infiseres i dag rundt 270 millioner hvert år gjennom shigellose. I utviklingsland forekommer trolig flest tilfeller hos barn. Barn er den gruppen som hyppigst dør av shigellose, visstnok mer enn 200 000 årlig. I Norge er det om lag 100 årlig som blir rammet, visstnok flere såkalte importtilfeller. I 2022 ble det meldt 80 tilfeller av shigellose. Av de 80 tilfellene var 16 smittet i Norge. FHI har vel gitt sin advarsel gjennom påpekelse av at flere tilfeller har oppstått blant menn som har sex med menn. Fra gammelt av var nok flere dysenteriepidemier knyttet til militære felttog, hvor potensialet var stort grunnet samling av stort antall menn. Sykdommen ble generelt kalt blodgang eller blodsott. Det største registrerte utbruddet i Norge var «Maridalssyken» i Kristiania 1888, som i løpet av få dager rammet ca. 30 000 personer og med seks dødsfall. Men hva med året 1773?

La oss se litt på familier som ble hardt rammet i Stjørdalen:

Viksjøen

Mor Ragnhild Torkildsdtr Vikkelen og datter Mali (1) gravlagt samme dag 02.10.1773.

Stokkbroen

Datter Marit (4) gravlagt 10.01.1773 + fire søsken døde før 1801.

Kvithammerveien

Datter Guru (3) gravlagt 15.02.1773 + bror i 1778.

Nordre Gravold

Mor og tre barn (6, 2, 1) gravlagt samme dag 16.08.1773

Søre Gravold

Fire barn (12, 8, 5, ?) gravlagt samme dag 16.08.1773 + ei søster i 1756 og en bror før 1784. Fra Gravoldgårdene ble det altså på en og samme dag i 1773 kjørt åtte lik til kirkegården.

Skulbørstad

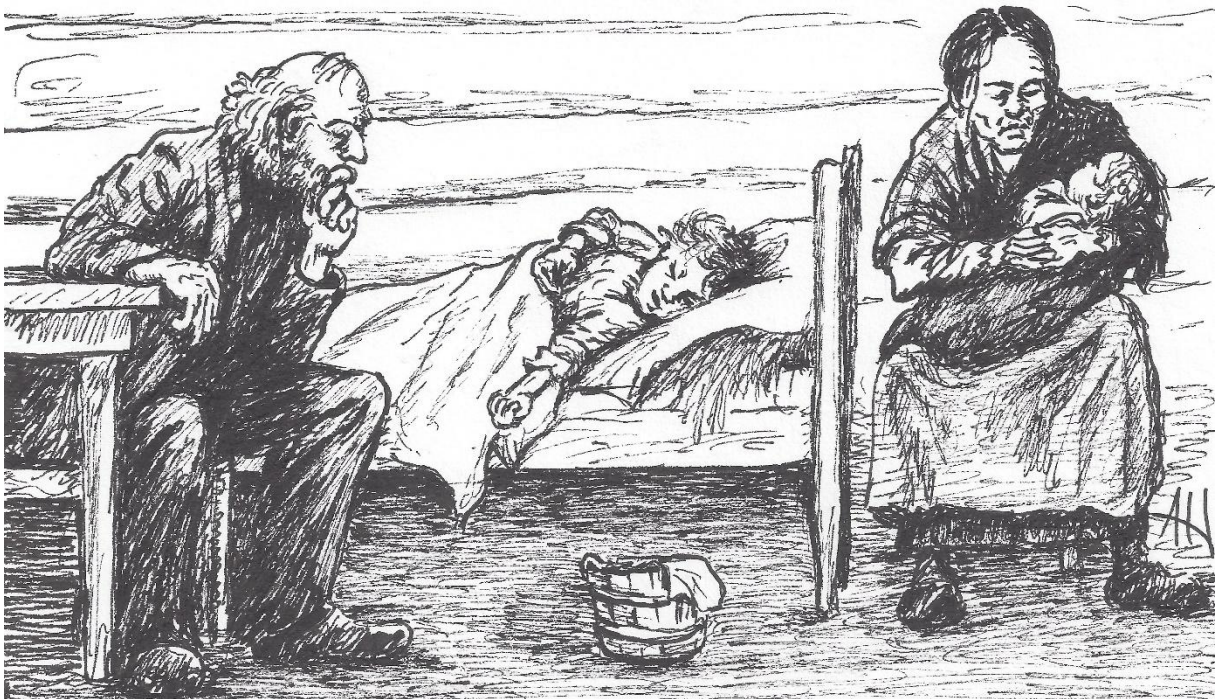
Først gravlegges far Thomas 31.01.1760 (?), så gravlegges sønnen Ingebrigt 02.11.1766, deretter datteren Sigrid 19.09.1773. Neste gårdbruker Kristoffer overtar enka, som dør før 1769, og neste kone Marit og Kristoffer får en datter i 1769, som gravlegges også den 19.09.1773.

Dullum

John Andersen Dullum gravlagt 12.04.1744, samme dag som faren Anders. Broren Erik overtar. Datter til Erik, Marit (2) gravlegges i 1750. Hennes søster, en ny Marit, gravlegges 1763, Deres søstre Margrete og Beret gravlegges henholdsvis 1764 og 21.02.1773. Og til slutt ytterlige en søster, Gjertrud før 1777. Totalt fem av ti barn dør.

Hjelseng

Ola Pedersen Gederås (1718-1761) er gift med Karen Torsteinsdtr (1718-1784). De får 12 barn, hvorav 11 dør før de er 19 år gamle. Den sist fødte er ikke født når faren Ola dør. Kun ett barn vokser opp: Ragnhild (1755-1831). Hun blir gift med Lars Johnsen Hilan fra Skatval. Ragnhild får selv 11 barn, men mister fire mellom 1788 og 1820.

Vestre Stokkan

Ola Johnsen Ut-Stokkan var gift med Sigrid Olsdtr (1684-1765). De får sju barn. De mister tre: i 1718, 1720 og 1729. Sønnen Kristoffer overtar bruket. Han får ni barn, mister fem: Ragnhild før 1773. Deretter et tvillingpar også tilknyttet året 1773. Mali gravlegges 29.08.1773 og ei Ingeborg, gravlagt tidligere, i 1767.

Myren under Nedre Stokkan

Jacob Andersen Broen (1813-1900) er gift med Anne Pedersdtr Bystien (1818-1875). De får åtte barn. Fire av disse dør i løpet av 14 dager i april 1848, henholdsvis 8, 6, 3 og 1 år gamle. I

følge kirkeboka, tolket for meg av den dyktige Finn Karlsen, ble de rammet av Halsesyken, også kalt difteri. Det femte barnet, Peder Andreas, blir gravlagt 10.11.1851.

Vestre Husby

Lars Johansen Okkelberg mister sin første kone, Gjertrud, våren 1773. Den 9. juni gravlegger han sin 6-årige sønn John. Og den 4. november gifter han seg igjen, denne gangen med Beret Nilsdtr Slungård. Det gikk unna i gamle dager!

Røstad under Husby

Ole Ingvaldsen Westgrund (1845-1883) fra Verdal ble ikke gamle karen, 38 år. Han var sersjant ved infanteriet og senere politibetjent i Stjørdal. Dreiv også en landhandel. I 1874 gifter han seg med Anne Marie Olsdtr Lille-Øyan (1851-1925). Hun hadde marketenteriet på Værnes i mange år. Paret får ikke så mange årene i lag. De får tre barn: Olaf, dør 13. januar 1879. Helene, som dør kun dager etterpå, den 22. januar. Og en ny Helene som blir født før jul samme året. Hun ble heller ikke gammel: kun 18 år.

Øygjerdet

Det er mulig at Nils Pedersen og kona Margrethe Olsdtr dør begge to i 1795. De får 11 barn, hvorav tre dør i 40-års alderen, uten å være gift - den fjerde som dør fra dem, er Thomas - gravlagt 15.02.1773, sju år gammel. På en måte mistet de også en femte, nemlig John, som gifter seg, men i 1795 - kanskje da foreldrene døde, stakk av 27 år gammel. Han regelrett rømte fra kone og barn til Sverige.

Mælen (Prestgårds-mælen)

Så skal vi til Mælen, br. nr. 5 under Værnes prestegård. Her ble far Mads Sivertsen og hans to barn, alle tre gravlagt samme dag, den 9. juli 1719. Etter Mads Sivertsen kommer Ola Eriksen Hjelsvold, f. 1678, til Mælen. Hans første kone blir gravlagt 30. april 1719. I hans andre ekteskap blir det født 11 barn. To dør som babyer, og fem er nevnt «død før 1753». Men familien gikk heller i fri i styggåret 1773. Det året dør først eldste sønnen: Ola Olsen Mælen. Han og hans kone: Berit Hågensdtr Brunnes, fra Dal, Hegra (gr. nr. 101) får fem barn. Ett av disse dør i 1763, og to: Mali og Ola - blir gravlagt samme dag den 9. juli 1773 («selvfølgelig»). Dette er nøyaktig på dagen 54 år siden første familien på Mæle: far og to døtre, ble gravlagt (se første setning i avsnittet her).

Nytrøen under Værnes prestegård

Ola Andersen Reppeskriken (1726-1811) gifter seg i 1758 med Ingeborg Hansdtr. De får kun sju år i lag. De hadde fått en datter i 1762 – som blir gift på en Husby plass, men dør i 40-årene. Ola gifter seg på nytt i 1767 med Kirsti Jensdtr (1741-1792). De får sju barn, hvorav fire dør - den eldste, Ingeborg, ble gravlagt 18. april i 1773, «naturligvis».

Norheim under Værnes prestegård

Her møter vi Thomas Olsen Stokke (1688-1748). Han var gift to ganger. Til sammen 12 barn i to kull på 30- og 1740-tallet. Han mister fire barn. Det interessante er at i hvert ekteskap får de tvillinger. Men den ene i begge tvillingparene dør ca. 5 måneder etter fødselen. Merkelig!

Prestneset under Værnes prestegård

Gården ble ødelagt under Monafallet (ras/flom) høsten 1807. Tarald Larsen Bratsberg og kona Marit Ekren får åtte barn. De mister tre. To av disse blir begge gravlagt 20.05.1773.

Mæle

Johan von Motzfeldt ble eier av Mæle gård i 1757, og han giftet seg med Olava Kristine Brix fra Egge ved Steinkjer. Sammen skulle de få fem barn fra 1759 til 1766. De tre første døde innen ett år. Det fjerde etter tre år, og det siste, Thale Maria født i 1766 - døde i 1788, kun 22 år. Men ikke nok med det. Hans kone, Olava, døde noen dager etter å ha født deres femte barn. Der satt altså den unge kapteinen igjen med et lite spedbarn, og hadde i løpet av kort tid mistet fire barn og sin kone. Kaptein Motzfeldt og Herr Wessel var ansvarlige for byggingen av veien over Gevingåsen. 10. oktober 1769 ble de uenige og kranglet visstnok ganske fælt på hjemveien. Da de kom ned til ferjeleie på Sandferhus ville ikke Motzfeldt gå av hesten slik Wessel gjorde det, og som var det vanlige. Denne krangelen - og sta holdningen - skulle koste kaptein Motzfeldt livet. På overfarten falt han av hesten og druknet.

Vestre Bjørdalen

Denne tar jeg med fordi en ved å stanse opp ved en gravstein eller i en tekst i f. eks Stjørdalsboka, så kan en analysere seg frem til et slags hendelsesforløp. Her i Bjørdalen ser vi at mor Ragnhild er gravlagt 28. januar 1720, 36 år gammel. Hun døde etter å ha født trillingene: Hans, Olav og Aksel. Trillingene er alle døpt 25. desember 1719. Den ene trillingen, Olav, er også gravlagt 28. januar 1720. Dette skulle tyde på at det ene, eller begge dødsfallene, som førte til samme begravelsesdato - var forventet. Trillingen Hans dør senere, og blir gravlagt 3. mars, mens den siste, Aksel - synes å ha fått vokse opp.

Austre Søre Beitstad

Elias Bessesen Bye (1722-1781) blir gift to ganger, og begge hans koner dør ganske så unge. Først gift i 1749 med Kirsti, som blir gravlagt 14. juni 1757 - 32 år. Hun gravlegges sammen med sin datter Gunhild. Trolig er det snakk om død i barsel. Elias gifter seg på nytt året etterpå, med Sigrid Moum. Hun gravlegges etter åtte års ekteskap den 9. februar 1766 - 35 år. Hun ble mor til Kirsti, som gravlegges i 1783, 22 år gammel og en annen datter Anne som kun blir ett år gammel.

Austre Opheim (Opem)

Halvor Johnsen Veiset (1727-1818) og Gudlaug Olsdtr Elverum (f. 1728) får seks barn. Først Mali, gravlagt 11.06.1757. De gjør et nytt forsøk. Ola blir født høsten 1758, men gravlegges 11.02.1759. Da hadde de nettopp fått en ny Ola som ble døpt 16.02. 1759. Fødsel, dåp og gravleggelse følges tett. Så blir John født i 1762. Gravlegges i 1769. Halvor, eneste som vokser opp, blir født i 1765. Til slutt får de en ny John, døpt i 1771. Men så kommer styggåret 1773. Da dør først yngste barnet John og gravlegges 19. september. Og knappe 14 dager derpå gravlegges Ola den 2. oktober.

Nedre Moum

På gård nr. 135, Moum, bodde ekteparet Peder Kjelbergesen Moum (1838-1914) og Gjertrud Pedersdtr Hembre (1845-1928). De får 10 barn mellom 1868 og 1890. Kun en av disse fikk vokse opp og få egen familie, det var John Moum, f. 1876. De andre ble 25, 1, 25, 19, 16, 14, 9, 1 og 4 år. Det kan tilføyes at Bjørn Pedersen Moum (1706-1774) på Søre Moum, mistet fem av sine 11 barn i midten på 1700-tallet. Og husmann Peder Sivertsen på Moarønningen mistet fem av sine sju barn i siste halvdel av 1700-tallet.

Moaneset

Her møter vi Anders Johnsen Moanes (1843-1903) og hustru Sigrid Gunnarsdtr Trøite (1846-1917). Anders hadde mistet tre brødre under oppveksten. Ekteparet får først en datter i 1872, som drar til Amerika. Så får de sønnen John, f. 1874. Deretter kommer det seks unger til. Ingen av disse får fullbyrdet sine liv. De fleste dør i tenårene.

Ersgårdsrønning

Fra denne husmannsplassen gravlegges Torstein Olsen den 15. august 1773, 33 år gammel. Samme dag gravlegges tre av hans fire barn sammen med faren. Disse var tilnærmevis 5, 2 og 1 år. Mor Sigrid dør i 1781, 42 år gammel. Og så var det siste mann da, sønnen Trond, f. 1769. Han vokser opp, blir gift med Ingeborg Beitstad i 1815 - og dør i 1858, barnløs. Dermed døde den greina ut. Senere kommer en familie Arne Olsen Bratås til Ersgårdsrønning. Denne Arne skal bli far til to tvillingpar, det ene født 23. 11.1893 og det andre 15.06.1895. Den ene ungen dør etter et par måneder. Den andre tvillingungen dør etter ca. to år, faktisk på samme dag som den ene ungen i det andre tvillingparet dør. Og den siste ungen dør nøyaktig en måned der etter igjen.

Hjelsvold

Så skal vi til Hjelsvold, gr.nr. 146 i Lånke. Dit flytter ekteparet John Halvorsen Håve og Guru Markusdtr Hofstad. De får seks barn mellom 1736 og 1752. Først i familien på Hjelsvold dør to sønner, henholdsvis i 1740 og 1749. Deretter far John i 1765. Mor Guru ble gravlagt den 14. mars 1773, samme dag som en av hennes sønner, Marcus, og ett barnebarn John - ble gravlagt. En annen sønn på gården blir gravlagt noen måneder senere, den 18. juni 1773. Og

til slutt dør eneste datter i 1770 og siste sønn i 1779. Et oldebarn av John og Guri ble visstnok myrdet, men det er en annen historie.

Stræte

På Stræte (gr.nr 148) strevde Erik Olsen Stræte (1730?-1780) og Beret Gunnarsdtr Prestaune (1732-1802) med å klare seg. Kona ble, da hun døde, nevnt i kirkeboka som fattig. De fikk 10 barn, hvorav fem døde. Tre av disse: Thomas (12), Ola (10) og Peder (3), ble gravlagt samme dag - den 14. mars 1773.

Lillemo

På Lillemo (gr.nr 155) bodde Hans Petter Lillemo (1751-1807) og Gudlaug Slungård (1752-1796). De fikk sju barn i perioden 1788-1796. Fire av disse dør. Mora dør muligens i barsel.

Vestre Leiren

På Vestre Leiren i Lånke råder Kristen Olsen Leren (1806-1889) og Mali Gunnarsdtr Stræte (1815-1890). De får sju barn. Seks av disse dør. Fire under 11 år. Trolig var det halsesyken/difteri som tok dem. De to eldste som dør er Sivert og Ola, henholdsvis som 13 og 19 år gamle av skarlagensfeber. De blir begge gravlagt 2. juledag 1872. Den eneste som får vokse opp er Ingeborg Anna, som senere blir gift med den meget driftige Andreas Eriksen Thyholt, oldefar til Hjørdis på Medbroen i Stjørdal.

Nordre Dyva

På bruk nr. 3 er Ola Svendsen Dybva bonde, f. 1730. Gjennom to ekteskap blir han far til 13 barn. Åtte dør. Fire igjen av disse blir gravlagt samme dag, mandag 15. november 1773. De ble 16, 14, 8 og 6 år gamle.

Setnan mellom

Ekteparet på Setnan mellom, Jens Setnan (1721-1786) og Gudlaug Larsdtr Skei (1731-1806) får 12 barn. Mister seks, blant dem Lars som ble gravlagt 14. april 1773. Sønnen Jens overtar bruket. I sitt ekteskap blir han far til åtte, hvorav seks dør som barn.

Stor Veset

John Sivertsen Veiset (1713-1776) får 12 barn, mister fire – den siste av disse ble gravlagt 9. mai 1773.

Vestre Elvran

På gård nr. 194 i Lånke dominerte Kristen Pedersen Kleivan i noen år. Han døde i 1784. Han mistet fem barn fra 1778 og fremover. Men Stjørdalsboka, band III, side 807 - er noe uklart. Det sies at han gjennom to ekteskap hadde 18 barn. Men dette er ikke reflektert i den nye Lånkeboka bind II. Ser en i nyboka, bind II, side 306 - brukes ordet bind, men en burde kanskje bruke «band» hva gjelder assosiasjon til gamlebøkene.

Vestre Kleivan

Peder Johnsen Kleivan (1732-1779) gifter seg først med Mali Geving (1727-1765), og de får en sønn som dør i mars 1764. Peder gifter seg på nytt i 1767 med Anne Thomasdtr Leren. De får åtte barn, hvorav seks dør. To vokser opp, blant annet den eneste som er født i styggåret 1773, mens de andre dør foran og bak....pussig!

Hoåsaunet

Her bor Guru Markusdtr, gift med Bersvend Olsen Hoåsaunet (1676-1736). De får en sønn i 1735, som dør som fireåring. Så dør husbonden, og Guru gifter seg 2. gang med Ole Olsen Kvål den 20. juli 1737. Dette paret får to døtre: Beret i 1740 og Ingeborg i februar 1742. Begge disse jentene blir gravlagt samme dag, den 21. oktober 1742. Og Guru gifter seg for tredje gang i 1748. Så kommer Svend Johnsen og hans kone Ragnhild til Hoåsaunet. Svend var muligens en sinnatagg, han ble i alle fall «stemnd» for slagsmål med Fredrik Berget og kona Mali. Uansett, Svend og Ragnhild får åtte barn. De mister fire av disse (kanskje også en femte). Deres førstefødte, Johan blir gravlagt som 17-åring den 9. mai 1773. Tre uker etterpå, den 30. mai 1773, gravlegges de tre andre ungene, altså alle tre samtidig, henholdsvis 14, 9 og 2 år.

Vestre Sundal

På Vestre Sundal i Hegra gikk det fort for seg. Der møter vi først Ole Madsen, som blir gravlagt 4. april 1773. Og dermed er lista lagt. Igjen dominerer året 1773. Først gifter Ole Madsen seg med Mali, som dør i 1749. De synes å ha fått seks barn sammen. Ole gifter seg på nytt i juli 1750 med Ingeborg Olsdtr. Hun dør i 1760. Ei Ingeborg ble døpt 27. januar 1760. Kanskje dør mora i barsel. Ole Madsen venter uansett ikke lenge. Allerede 17. juli 1760 gifter han seg for tredje gangen, nå med Mari Larsdtr Floren (1738-1801). Og ei ny Ingeborg kommer til verden i mai 1761. Til sammen er Ole Madsen far til 13 barn, hvorpå flere dør - og er markert med «før 1773». Tallet slår på nytt mot oss. Hvorfor gikk det så fort unna på flere måter? Fordi ekteskapet var en livsforsikring. En var mer avhengig av hverandre den gangen enn nå. Enkemenn trengte så sært til «ei mor» til ungene, til ei kjerring i huset.....og ei kvinne som ble gående uten å være gift, ble fort ei ensom taus og hadde vansker med å forsørge seg selv.

Einang

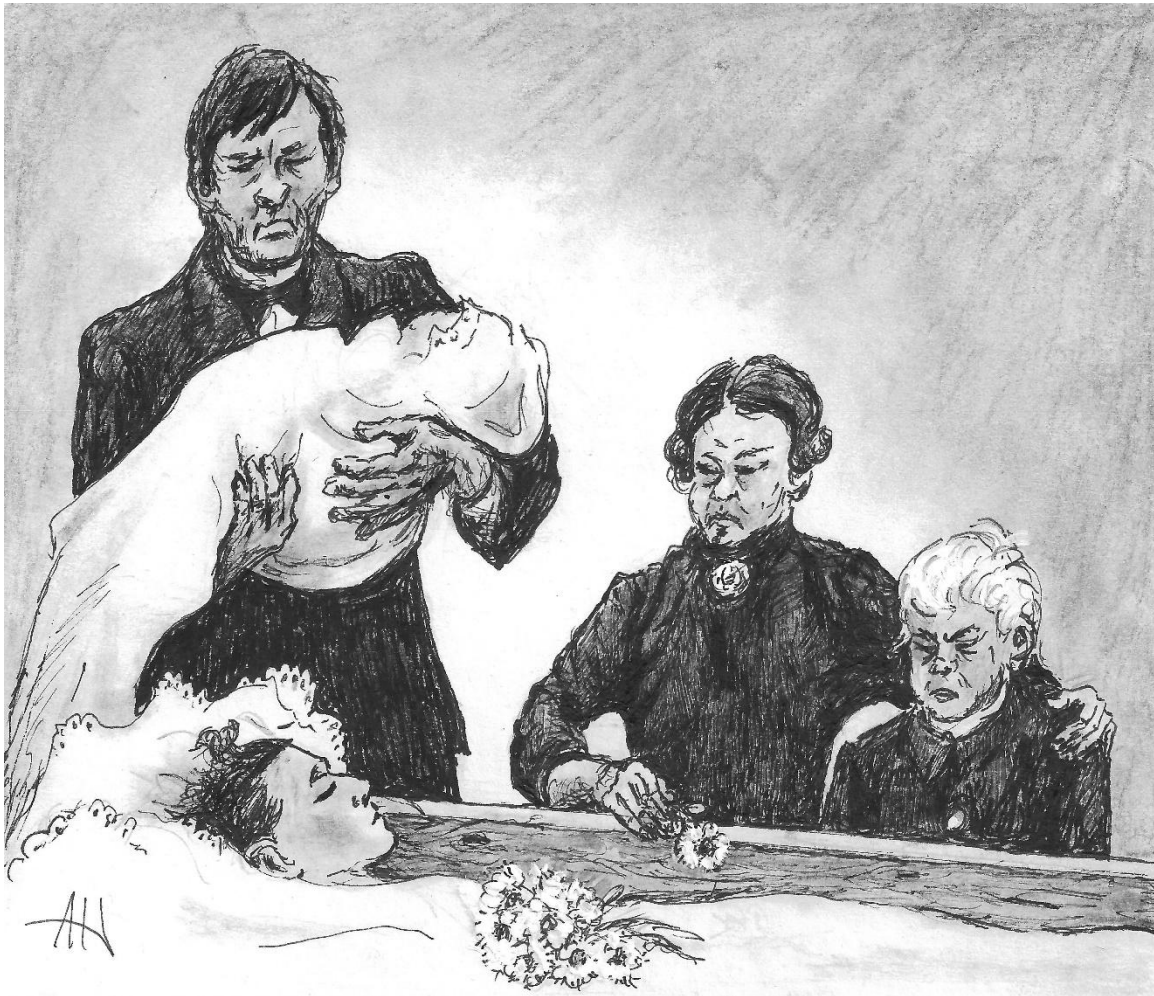
Så skal vi til Einang i Hegra, til ekteparet Gunnar Johnsen Einang (1736-1795) og Sigrid Olsdtr Trøite (1735-1817). De får 11 barn, men mister hele åtte. Tre av disse blir gravlagt samme dag, 18. august 1776. Dødsårsak: blodgang (dysenteri).

Øystre Ingstad

Nils Andersen (f. 1740) og Sigrid Olsdtr Østkil (1738-1824) får 11 barn, men mister sju. Tre av disse samme året: 1776.

Øvre Kleven

Håkon Johnsen Bjertem (1723-1802) blir gift tre ganger. Han har ni barn. Mister fem. To av disse blir gravlagt i 1773, samme året som mor deres blir gravlagt: 7. februar 1773.

Myran

I 1759 kommer Thomas Madsen og kone Randi Einarsdtr Sætran (1728-1808) til Myran, gr.nr. 59. De får sju barn, mister fem. Neste brukere av gården, blir deres datter Ane, f. 1765, som blir gift med Guttorm Rollaugsen (1757-1840). Denne generasjonen får åtte barn og mister også fem.

Øystre Husbyn

På bruk nr.3 bor John Larsen Sætran, gift i 1739 med datter av forrige eier av gården. John blir far til 12 barn, men mister hele ni av disse.

Vestre Skjølstad

Her skal vi møte Thomas Gulliksen fra Korstad (1697-1763). Han blir gift med Marit Sivertsdr (1688-1743), enka etter forrige eier: Lars Andersen. Marit mister en sønn i 1715, og så sin første ektemann i 1718 - som fall over bord og druknet på hjemtur fra marknad i Trondheim. Vår Thomas og Marit får fire barn, som alle dør unge. Marit dør i 1743, og Thomas gifter seg på nytt med Beret Guttormsdr Kartum. Thomas går ute av tiden uten arving. Og Beret dør i 1773 (selvsagt!).

Nedre Skjølstad

Enkemann Ola Olsen Vold, f. 1745, bodde en stund på Korstad. Kommer så til Nedre Skjølstad hvor han blir gift med datteren på gården: Beret Pedersdr, f. 1745. Paret får ni barn, hvorav de mister seks. Fem under ett år, og den siste ble to år.

Øystre Ulstad

Ivar Gunnarsen Fordal (1726-1774) blir i 1755 gift med Randi Johnsdtr Okkelberg, f. 1738. De får 10 barn, mister sju, skjønt det siste ble 30 år. To av ungene døde i 1773, åtte og fire år gamle. Siste barnet blir født i 1774, samme året som faren dør.

Op-Hegre

Thomas Bjørnsen Trøite var gift med Marit Guttormsdr Kartum. De fikk 10 barn, men mister fem. En John Mikkelsen fra Skårrån overtar bruket gjennom bygsel mens Thomas levde. Men John Mikkelsen fikk en underlig rettsak mot seg med enka etter Thomas. Her var den beryktede presten Jens Nilsen Parelius involvert. Under vitnesavhør viste John Mikkelsen frem en kjepp som han skulle «stryke over *Hegreskjerring med*».

Øystre Hegre

John Pedersen Hegre (1737-1794) og Ane Olsdr Vold (1745-1808) fikk 12 barn, mistet seks - blant annet ett i 1773.

Bjørngård

Rollaug Rollaugsen Bjørngård (1725-1795) får 16 barn gjennom to kull. Hans første kone, Sigrid Pedersdr Hembre dør i 1773. Men Rollaug var rask til å gifte seg igjen, allerede 25. november samme året, altså i styggåret 1773. Sju av ungene dør, pluss en voksen sønn som het Mads, dør 29 år gammel i krigsleir i Vinger i 1811. En annen sønn på Bjørngård overtar bruket, får sin egen familie og mister fem av sine 10 unger.

Nordre Avelsgård

Hågen Olsen Avelsgård (1742-1824) er gift med Mali Johnsdtr Mørset. Hun blir gravlagt 24. august 1773 (barsel?). Det året mister de nemlig også sønnen Ola. Hågen gifter seg igjen i 1774 med Randi Pedersdr Skjelstad, og til sammen får Hågen gjennom to kull 12 barn. Sju av disse dør unge. Se side.....(Be Fader vår).

Nordre Leirfall

Her møter vi Peder Johnsen Floren (1746-1814), gift med Beret Johnsdtr Lerfald (1751-1822), datter av forrige eier. De får åtte barn, hvorav seks dør unge. En sønn blir 50 år gammel. Pastor og eidsvollsmannen Heyerdal skrev om ham: «*Hentæredes langsomt av sterk drik*».

Vestre Fordal

Arnt Pedersen Torget, f. 1745, blir i 1772 gift med Marit Johnsdtr Ven, f. 1749. De får ni barn. Fire barn dør unge og to litt eldre. Dessuten dør flere barnebarn og fem oldebarn. Ett av barnebarna het Anne. Hun dør som 25-åring. Hun var da forlovet, men dør før bryllupet.

Dal

John Bårdsen Dal (1688-1766) blir gift to ganger. Gjennom to kull blir det 13 barn, hvorav sju dør. Tre av disse igjen i samme året.

Høiås

Anders Jonassen Høiås (1727-1791) er gift med Guru Johansdtr Buan, f 1731. De får 10 barn, men mister sju barn og tre barnebarn.

Øvre Østerås

John Ivarsen Tømmerås (1732-1816) blir først gift med Guru Olsdtr Tangvold (1731-1793). Senere giftet han seg med Sigrid Johnsdtr Skolmli, f. 1752. Fra første ekteskap blir det sju barn, hvorav tre dør i 1773. Det er Torgeir (7), Torstein (4) og Peder (2). De ble alle gravlagt samme dag på Hegra kirkegård, den 23. mai. Se også side:.....(Forlovelse).

Ingebrektsaune

Peder Johansen Buan (1733-1825) blir i 1763 gift med Marit Larsdtr Ingebrektsaune (1738-1800). Hun var datter av tidligere eier. Senere giftet Peder seg i 1802 med Ingeborg Hansdtr Øveraunet (1748-1814). Peder og Marit får 10 barn. Minst fire av disse dør unge. Tre av dem dør i 1773, henholdsvis 7, 5 og 3 år gamle.

Søre Kringen

Erik Tomasen Kringen (1701-1768) blir først gift med Randi Larsdtr Bjugan i 1726. Hun gravlegges 8. mars 1738. Allerede sju måneder etterpå, den 7. oktober, gifter Erik seg på nytt, denne gangen med Anne Lassendtr Skårån (1710-1771). To ungekull gir til sammen 12 barn.

Seks av disse dør. To stk samme året, 1750. Og en som ble «gardist» i København, dør der nede som ugift.

Nasset

Ingvald Johnsen Merakernes, f. 1719 - dør i styggåret 1773. Han var gift to ganger. Først med Ingeborg Pedersdtr Nasset (1728 - før 1752), datter av forrige eier. Deretter ble Ingvald gift med Inger Arntsdtr Østerøien (1729 -1816). Det blir ni barn ut av disse to ekteskapene. Fem dør. Tre av de er knyttet opp mot 1773.

Tømmerås

Elias Eriksen Tømmerås (1771-1859) gifter seg i 1799 med Marit Johnsdtr Fundaunet (1778-1855). De får 10 barn, men mister sju. En av deres sønner, Erik (1802-1891) får i sitt ekteskap 10 eller 11 barn, hvorav fem dør.

Kvernmo

Ola Olsen Kvernmo (1750-1829), gift første gang med Marit Johnsdtr Tømmerås (1754-1821). Andre gang, etter å ha vært enkemann i tre år, gifter han seg med ei 74 år gammel kvinne, som i sitt tidligere ekteskap hadde født ni barn. Uansett ville nok ikke hun ha vært produktiv lengere. Vi ser at denne Ola Olsen Kvernmo og hans kone Marit får tre barn: først John i 1781. Han dør åtte år gammel. Deretter Ola i 1785, som dør året etterpå. Og til slutt Sigrid, f. 7. oktober 1787. Hun blir gravlagt 28. juni 1795. Altså synes ekteparet å være, om ikke hyppig fruktbare, så tilstrekkelige. Kona er så vidt innenfor alderen, men familiegrenen stopper opp, dør ut. Barn var jo en livsforsikring. Hvorfor giftet Ola Olsen Kvernmo seg med ei eldre kvinne da han ble enkemann? Jo, trolig er forklaringen ganske enkel. Tryggheten i ekteskapet var borte, plutselig var han enkemann - og hadde ingen barn som kunne stille opp. Men dette fant han i en annen familie, hos henne som hadde gitt liv til ni barn tidligere - og satt med et solid sikkerhetsnett rundt seg. Dette ville han være en del av. Dette var en ny type livsforsikring. Ola Olsen Kvernmo var trolig som mange andre «stuppuler» - avhengig av en kvinnelig «touch».

Hilan Nordre

Her møter vi John Olsen Hollan, Han ble gift i 1727 med Marit Olsdtr Vollan (1700-1746). De får ni barn, mister seks. Kona dør i september 1746, og John Olsen Hollan gifter seg på nytt i juni 1747 med Marit Larsdtr Hofstad. De får seks barn. Mister en trettenåring den 19. september 1773. Det året døde også halvbroren (fra første ekteskapet), nemlig Ola, f.1739 - han gravlegges 21. januar 1773. Ingen av kullene gikk fri fra styggåret.

Holan mellom

På dette bruket råder Lars Håkonsen gjennom tre ekteskap. Først gifter han seg med Kari Toresdtr, f. 1688. De får ni barn, mister seks. To av disse blir gravlagt julekvelden 1719, og to andre blir gravlagt 9. desember 1725. Fru Kari dør i juli 1727. Enkemannen Lars Håkonsen gifter seg på nytt i mai 1733 med Marit Pedersen Kvål. De får fem barn, mister ett. Lars Håkonsen blir gift en tredje gang. Denne gangen med Dårit Ottarsdtr, f 1713. De får tre barn. Til sammen fikk Lars på Holan 17 barn. De styrte unna 1773, men bare så vidt: Lars dør i november 1765 og hans tredje kone dør i mars 1772.

Holgjerdet A

Håkon Larsen Holan, fra andre ekteskapet nevnt ovenfor her, ble født 1731. Han ble husmann under hovedbruket, og ble i 1757 gift med Margrete Hansdtr (1734-1797). Som også nevnt ovenfor, under Holan mellom, gikk de klar av 1773. Men det gjorde ikke neste generasjon.

Håkon og Margrete skulle få sju barn. De mister fire, hvorav tre så til de grader ble rammet i styggåret. Ungene Karen (13), Marit (10) og Lars (ca. 7 mnd) - blir alle gravlagt 22. august 1773. Holanfamilien ble også på et vis innhentet.

Myhr mellom

Så tar vi turen til Gr.nr. 38/6 på Skatval. Her holder ekteparet John Kristensen Skatvalssvedjan og Anne Pedersdtr til. De ble foreldre til en kjent klokker i Værnes kirke: Peder Myhr. Men før det hadde familien blitt rammet i styggåret 1773. Først gravlegger de sin datter Riborg (12) den 3. oktober 1773. Deretter samme måned må de igjen gravlegge et barn, nemlig Peder (6), den 31. oktober 1773.

Forbord østre

Ivar Madsen Forbord (1708-1798) ble i 1729 gift med Anne Jacobsdtr Forbord (1708-1788). De får 10 barn. De mister fem, hvorav tre: Jacob (9), Hans (6) og Ivar (3) blir gravlagt samme dag: 30. april 1742. De døde trolig av småkopper.

Forbord vestre

En annen Ivar finner vi på Forbord vestre, nemlig Ivar Greisen Auran (1698-1779). I 1726 gifter han seg med Ellen Jacobsdtr, datter av forrige eier. De får åtte barn i perioden 1727-1739, hvorav de mister seks, alle under 10 år. I 1742 dør to stk, trolig av småkopper. Muligens dør kona Ellen i barsel i april. Enkemann Ivar gifter seg i februar året etterpå med Anne Olsdtr Arnstad (1722-1803). De får 11 barn. De mister fem, hvorav «selvsagt» også en i 1773. Totalt sett var Ivar på Forbord vestre far til 19, og mistet 11.

Tiller østre

Ektepar Mads Ivarsen Forbord og Marit Andersdtr Tiller får sju barn i perioden 1749-1763. Alle disse sju dør som småbarn.

Svesjø vestre

Hans Petter Guttormsen Forbordsli (1820-1900) og Lorine Johnsdtr Fløås (1815-1896) får 10 barn, og mister seks som småbarn.

Svebakken østre

Ola Pedersen gift 1. gang med Anne Kristina Lorentsdtr. De får ni barn, og mister sju.

Hammer

Part B av gr.nr. 48/1. Ola Ivarsen Forbord, gift i 1756 med Marit Pedersdtr Sve (1733-1802). De får åtte barn, mister fem – blant annet blir to gravlagt samme dag: 1. januar 1773. På nabobruket: Norset, gravlegges også barn i januar 1773.

Heggesaunet

Livet kunne være tøft for enkelte. Albrekt Zakariasen ble i 1729 gift med Marit Klausdtr, f. 1700. Da hadde de året før fått en datter. Hennes skjebne synes uklar, men da hun døde i 1807 er hun oppført som legdsfattig i Vold krets. Generelt var hun nok ikke alene om det. Paret på Heggesaunet får en ny datter i 1732, som dør samme året. Og så, i 1736 synes det som mor Marit gir liv til et tvillingpar: Klaus og Marit. Disse tvillingene og mora Marit dør alle tre i barsel. Albrekt Zakariasen gifter seg på nytt samme året (1736) med Mali Arntsdtr. (1698-1748). Den 20. oktober 1748 doper de sitt fjerde barn, en sønn: Johan Fredrik. Denne sønnen gravlegges samtidig med moren den 24. november.

Alstad søndre

På gård nr. 54/1-2 hadde Ola Ottarsen Sve fått skjøte på Reinsklosterets del av gården i 1766. I første ekteskap med Anne Hansdtr mister de fire barn, blant annet to som blir gravlagt i mai 1742, trolig på grunn av småkopper. I neste ekteskap mister Ola ytterligere en datter. Hans sønn Peder gifter seg i 1778 med Anne Johnsdtr (1742-1779). De får sønnen Ola, døpt 31. januar 1779. Han gravlegges 1. april samme året samtidig med moren. I neste ekteskap mister også Peder barn.

Hedstein

Så tar vi en tur til Hedstein, gr.nr. 58/1 på Skatval. Her møter vi Ola Eilifsen (1776-1856). Ola hadde mistet en liten babybror i 1783, og i 1802 mistet han sin 21 år gamle søster, som visstnok da var forlovet. På det tidspunktet visste han selvsagt ikke at han skulle få sin del av motgang her i livet. Grunnlovsåret ga imidlertid optimisme og håp, der han gifter seg det året med Dårít Madsdtr Rygh (1781-1864). Den 10. mars 1816 får de tvillinger på Hedstein. Den ene, Malena, dør sju dager senere og tvillingbroren Ola dør tre dager deretter igjen. Året derpå blir Eilif født (1817-1890). Han var døvstum, og ble til sist også blind og dør 17. april 1890. I 1819 blir Malena født. Hun dør en dag etter sin bror, altså den 18. april 1890. De to søsknene ble gravlagt samme dag. I 1822 mister ekteparet på Hedstein en ettårig sønn, og i 1825 mister de Serina etter en dag. 17. august 1823 ble Mathias født - som er stamfar til dagens familie på Hedstein.

Røkke nordre

Gnr. 60/1-2. Her skal vi innom Ola Olsen, som døde i 1737. Han ble gift 1. gang med Gunhild Olsdtr Risholt (1685-1727). De får tre barn, to av disse dør henholdsvis som 1-åring og 11-

åring. Ola Olsen gifter seg 2. gang i 1728 med Marit Johnsdtr Røkke. De får fire barn, trolig dør en som baby, mens en datter Gunnhild dør som 18-åring. Da far Ola dør, kommer en Anders Madsen Arnstadaunet, som vel overtar både bruket og enka etter Ola. De fikk ingen barn, men han fikk i det minste et bruk. Trolig dør Marit Johnsdtr ca. 1740 - og Anders gifter seg 2. gang den 21. juni 1741 med Gjertrud Johnsdatter Røkke, søster av hans første kone. Det var det her med å ikke gå over bekken etter vann! Og igjen ser en praktisk på ekteskapet og livsforsikringen, kanskje mer enn «kjærligheten». En sidegren av det, har vi fra den tid hvor foreldrene inngikk avtaler «på vegne» av sitt barn, tross ungfolket ikke syntes om hverandre og ville ikke ha hverandre - og koblet inn ordet «kjærlighet». Da ble det svart fra foreldregenerasjonen at allianser var viktigere: «...kjærligheten får komme siden.....», ble det sagt. Å gifte seg til både bruk og kjerring var ikke uvanlig, og ungarer som hadde vært i lang militærtjeneste, kom hjem og var raskt frempå for å finne ut hvor ei enke satt med gård og grunn. Og hvordan gikk det med Anders i sitt andre ekteskap og håpet om arv og etterslekt? Jo da, ungene kom, i alt fem stykker, alle født og døde i løpet av en tiårsperiode. To av disse, født henholdsvis i 1747 og 1749, ble gravlagt samme dag, 25. april 1751. Konklusjon: familiegrenen døde ut.

Røkke Øvre

Gr.nr. 63 på Skatval. Peder Hansen Røkke (1682-1758) var gift 1. gang med Gunhild Johnsdtr Fløan (1703-1726). De fikk sønnen John, f. i april 1724. Mor Gunhild dør i 1726, og Peder gifter seg 2. gang i juni 1727 med Gjertrud Olsdtr Bremset. De får 13 barn. Mister åtte, hvorav tre i 1742. To av disse igjen ble gravlagt samme dag, 17. juni. Trolig av småkopper.

Drægset

Drægset brant visstnok ned i 1695, og gården ble bygd opp igjen av en Anders Nilsen. Hans barnebarn, Anders Pedersen (1721-1798) får trolig gården i 1748. Han ble gift i april 1745 med Anne Pedersdtr Ven fra Stjørdal. I løpet av 11 år, fikk de seks barn. De mister tre, altså ikke flest eller mest, men familien får stå som representanter for det typiske for sin samtid. En

av ungene, den eldste - ble til slutt innhentet – nemlig av året 1773. Trolig er dette enkeltåret i nyere tid, som har tatt livet av flest mennesker i Stjørdalen i form av sykdom.

Fra Redd barna v/ Luca Kleve-Ruud har jeg fått lov til å gjengi følgende oversikt:

Antonius-pest

(165-190 e.kr.)

Sykdommen ble tatt med tilbake til Romerriket fra Midtøsten av de romerske troppene. Det er anslått at mellom 5 - 10 millioner mennesker døde.

Den justinianske pesten

(541-542 e.kr.)

Den rammet hele Europa, flere arabiske land, sørlige deler av Asia og Nord-Afrika. Totalt døde mellom 30-50 millioner mennesker.

Den japanske koppeepidemien

(år 735-737)

En epidemi som utviklet seg etterhvert som Japan økte sin kontakt med fastlandet. I løpet av de årene koppeepidemien herjet, tok den livet av rundt en tredjedel av Japans befolkning. Totalt døde 1 million mennesker.

Svartedauden

(1347-1351)

Svartedauden var det første utbruddet av en pest-pandemi som rammet store deler av Vest-Europa og deler av Asia. Pesten var et resultat av globalisering og fulgte handelsveier og kommunikasjonslinjer mellom Asia og Europa. Totalt døde 200 millioner mennesker.

Koppeepidemien i «den nye verden»

(år 1520)

Koppeepidemien herjet i Tenochtitlán og utover i aztekerriket - det som i dag er en del av Mexico. Epidemien ble tatt med av spanjolene. Det er anslått at det tok livet av 90% av urbefolkningen.

Totalt døde 56 millioner mennesker

Pestepidemier

(1600-tallet)

Flere bølger av pest herjet både Norge og resten av verden dette århundret.

Totalt døde 3 millioner mennesker.

Pestepidemier

(1700-tallet)

Det var fortsatt mange pestepidemier i hele verden gjennom hele 1700-tallet. Under Den store nordiske krig, nådde en ny pestepidemi Polen og kystene av Østersjøen fra sydøst. Den spredde seg derifra til sørkysten av Finland og store deler av det sørøstlige Sverige, Nord-Tyskland og Sjælland.

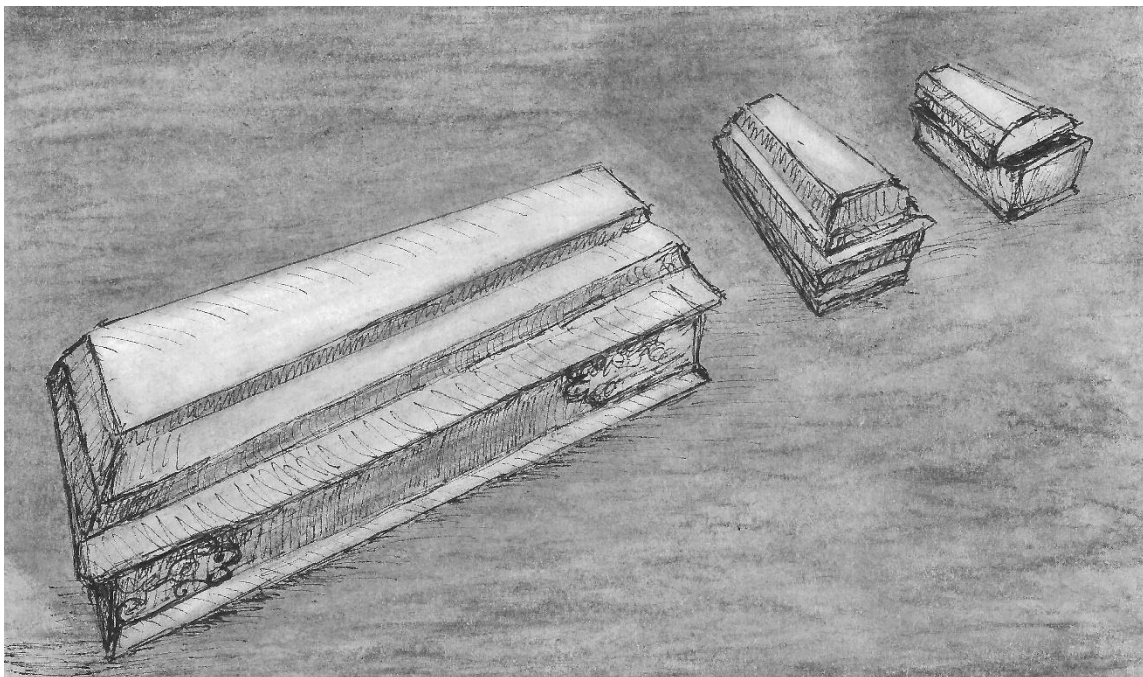
Totalt døde 600 000 mennesker.

De store koleraepidemiene (1817-1923)

Kolera sprer seg rundt hele verden. Det starter i India, Thailand, Sri Lanka og Malaysia. Epidemien bredte seg til Europa og senere til Amerika. Totalt døde 1 million mennesker.

Den tredje pestepidemien (1855-)

Pest spredte seg til alle de seks bebodde verdensdelene i løpet av få tiår ved hjelp av moderne kommunikasjonsmidler som jernbane og dampskip. Vi regner med at den tredje pestpandemien varer ennå. Siden 1954 har pest forekommet i 38 land, og i sju av dem (Madagaskar, Kongo, Vietnam, Myanmar, Brasil, Peru og USA) så godt som hvert år. Totalt døde 12 millioner mennesker.

Tuberkulose (1882 -)

Tuberkulose har herjet i tusener av år. De første tegn på tuberkuløse skader er blitt funnet på egyptiske mumier og i bein som kan dateres tilbake minst 5 000 år. Men, det var ikke før i 1882 at tuberkulosebakterien ble påvist. Tuberkulose er en livstruende infeksjon som først og fremst angriper lungene.

Hvert år dør mellom 1 til 2 millioner mennesker.

Den russiske snue (1889-1890)

På bare 70 dager spredte en influensaepidemi seg over Europa og Nord-Amerika. Den spredte seg med damplokomotiv fra St. Petersburg i Russland og videre.

Totalt døde 1 million mennesker.

Gulfeber

(slutten av 1800-tallet)

Gulfeber var et betydelig helseproblem blant sjøfolk som seilte på det amerikanske kontinentet. Gulfeberinfisert mygg ble sannsynligvis spredt fra Afrika til det amerikanske kontinentet gjennom slavehandelen, og deretter videreført med skip til Europa.

På slutten av 1800-tallet er det anslått at det totalt døde 100-150 000 mennesker.

Spanskesyken

(1918-1920)

Influenzaen kom i flere bølger og smittet minst en tredjedel av verdens befolkning.

Spanskesyken regnes som den verste influensaepidemien i historien, og de negative konsekvensene har vært merkbare helt opp til vår tid.

Totalt døde 50-100 millioner mennesker.

Asiasyken

(1957-1958)

Asiasyken startet i Kina. Den forekom i epidemier, oftest på sen vinteren. Sykdommen var meget smittsom og angrep mellom 20 og 50 prosent av befolkningen i de forskjellige landene.

Totalt døde 1,1 million mennesker.

Hongkongsyken

(1968-1970)

På grunn av sitt nære slektskap til Asiasyken i forrige tiår ble forløpet av Hongkongsyken mildere, ettersom store deler av befolkningen hadde et immunforsvar som fremdeles hadde antistoffer.

Totalt døde 1 million mennesker.

HIV/AIDS

(1981-)

Komplekset av sykdommer ble først oppdaget i San Francisco. Ikke lenge etter at de første tilfellene i USA var blitt påvist, ble nye tilfeller registrert i Europa og deretter resten av verden.

Totalt døde 25-30 millioner mennesker.

Sars

(2002-2003)

Sars er en alvorlig, akutt luftveisinfeksjon, forårsaket av sarsviruset (koronavirus). Epidemien startet i Sør-Kina og spredte seg blant annet til Hongkong, Singapore, Taiwan og Canada.

Totalt døde 774 mennesker.

Svineinfluensa

(2009-2010)

Svineinfluensa er en virussykdom som opprinnelig smittet mellom svin, fra svin til mennesker og mellom mennesker. Utbruddene startet i Mexico og USA, og spredte seg senere til resten av verden. De fleste pasientene i svineinfluensapandemien hadde et mildt, selvbegrensende sykdomsforløp.

Totalt døde 200 000 mennesker

Mers

(2012-)

Mers er en veldig smittsom luftveisinfeksjon forårsaket av viruset mers koronavirus (mers-CoV). Viruset var ukjent fram til 2012 da det ble oppdaget etter et utbrudd i flere land i Midtøsten. De fleste tilfeller kan spores tilbake til smitte fra kamel, dromedar eller flaggermus, smitte på sykehus eller smitte mellom personer i samme familie.

Totalt døde 850 mennesker.

Ebola

(2013-2016)

Ebola er en type viral blødningsfeber som kan forårsakes av fire forskjellige RNA-virus. Sykdommen spredte seg videre fra Guinea til Liberia og Sierra Leone. Videre ble det rapportert et begrenset antall tilfeller i Nigeria og Senegal. Etterhvert ble det også funnet tilfeller i Europa og USA.

Totalt døde 11 300 mennesker.

Korona (Covid-19)

(2019-)

Koronaviruset/Covid-19 er navnet på sykdommen som forårsakes av viruset sars-CoV-2. Sykdommen rammer først og fremst luftveiene. Utbruddet startet i Wuhan i Kina og spredte seg raskt til resten av verden. Totalt døde i verden er omkring 7 millioner.

Tall hentet fra FHI tilsier følgende CV-19 assosierte dødsfall i Norge:

2020: 461

2021: 964

2022: 2022

2023: 1546